

ความรับผิดชอบเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่

โดย นางสาวปัทรินทร์ นีระพล นิตกรปฏิบัติการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539

มาตราที่สำคัญ

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“เจ้าหน้าที่” หมายความว่า ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งในฐานะเป็นกรรมการหรือฐานะอื่นใด

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา และให้หมายความรวมถึงหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

มาตรา 6 ถ้าการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่มิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดในการนั้นเป็นการเฉพาะตัว ในกรณีนี้ผู้เสียหายอาจฟ้องเจ้าหน้าที่ได้โดยตรง แต่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐไม่ได้

มาตรา 8 ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

สิทธิเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่งจะมีได้เพียงใดให้คำนึงถึงระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำและความเป็นธรรมในแต่ละกรณีเป็นเกณฑ์โดยมิต้องให้ใช้เต็มจำนวนของความเสียหายก็ได้

ถ้าการละเมิดเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวม ให้หักส่วนแห่งความรับผิดดังกล่าวออกด้วย

ในกรณีที่การละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน มิให้นำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาใช้บังคับและเจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนของตนเท่านั้น

/มาตรา 10 ...

มาตรา 10 ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดหรือไม่ ถ้าเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่การเรียกค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ให้นำบทบัญญัติมาตรา 8 มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้ามิใช่การกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การกระทำละเมิด ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” กล่าวคือ เป็นการกระทำ (หรืองดเว้นการกระทำในกรณีที่มีหน้าที่ต้องกระทำ) ไม่ว่าผู้กระทำจะจงใจ หรือ กระทำโดยประมาทเลินเล่อ หากเป็นการกระทำโดยไม่มีอำนาจ หรือไม่มีสิทธิ หรือ ทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ไม่ว่าจะเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ถือได้ว่าผู้นั้น กระทำละเมิดต่อบุคคลอื่นจะต้องรับผิดชอบเยียวยาผู้ที่ต้องเสียหายด้วยการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้นั้น

กรณีข้างต้นเป็นความรับผิดทางละเมิดของบุคคลทั่วไป ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่วางหลักว่า หากผู้ใดกระทำละเมิดต่อผู้อื่น ผู้นั้นก็ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ได้รับความเสียหาย แต่หากเป็นกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิด ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ฯ จะแตกต่างออกไป บางกรณีเจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิดอาจไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเอง หรือ บางกรณีต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว โดยการที่หน่วยงานของรัฐใช้สิทธิไล่เบี้ย เป็นต้น ซึ่งตาม พ.ร.บ.ฯ ดังกล่าวนั้น

1. ผู้กระทำจะต้องเป็น ”เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ซึ่งเป็นไปตามนิยามของ มาตรา 4 แห่งพ.ร.บ.ฯ และต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐของ ”หน่วยงานของรัฐ” ซึ่งเป็นไปตามนิยามของ มาตรา 4 แห่งพ.ร.บ.ฯ เช่นเดียวกัน
2. กระทำละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของตนตามกฎหมาย หรือตามที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น
3. มีการกระทำครบ ป.พ.พ. มาตรา 420 ซึ่งรวมถึงการงดเว้นการกระทำ หรือ การละเว้นการกระทำด้วย

กรณีกระทำละเมิดนอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่ เช่น นำรถยนต์ของราชการไปใช้ส่วนตัวนอกเวลาราชการแล้วเกิดอุบัติเหตุ จะเข้ากรณี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 420 จึงเป็นกรณีที่จะต้องฟ้องเจ้าหน้าที่ เป็นการส่วนตัว จะฟ้องหน่วยงานของรัฐไม่ได้

กรณีกระทำละเมิดนอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่ ต้องพิจารณาว่า เป็นการกระทำในลักษณะของการประมาทเลินเล่อตามธรรมดา หรือ กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

/หากเป็นกรณี...

หากเป็นกรณี การประมาทเลินเล่อตามธรรมดาที่เกิดในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายไม่อาจฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐให้รับผิดชอบเป็นการส่วนตัวไม่ได้ จะต้องฟ้องหน่วยงานของรัฐเท่านั้น และหน่วยงานของรัฐจะเป็นผู้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีดังกล่าว หากเจ้าหน้าที่ผู้กระทำละเมิดได้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไป เจ้าหน้าที่ก็ชอบที่จะได้รับชดใช้เงินคืนจากหน่วยงานของรัฐเช่นเดียวกัน

หากเป็นกรณี กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เมื่อเป็นการกระทำจากการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายก็ไม่อาจฟ้องเจ้าหน้าที่เป็นการส่วนตัวได้ จะต้องฟ้องหน่วยงานของรัฐเช่นเดียวกัน แต่ หน่วยงานของรัฐนั้น มีสิทธิไล่เบี้ยหรือมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นด้วย

Q & A

ความรับผิดของพนักงานมหาวิทยาลัยที่ทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องรับผิดเป็นการส่วนตัวหรือไม่?

คำตอบ 1. มหาวิทยาลัยนวมินทราชูราช จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติฯ จึงเป็นหน่วยงานของรัฐตามความหมายของพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พนักงานของมหาวิทยาลัยจึงเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้น การกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานมหาวิทยาลัย จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวด้วย

2. การพิจารณาว่าการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานมหาวิทยาลัย เป็นกรณีที่ต้องรับผิดเป็นการส่วนตัวหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว เป็นการกระทำในลักษณะประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดา หรือ เป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หากเป็นการประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดาในการปฏิบัติหน้าที่ หน่วยงานรัฐจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณี แต่ถ้าเป็นการกระทำโดยจงใจ และประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เมื่อหน่วยงานรัฐได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ที่ต้องเสียหายจากการกระทำดังกล่าวแล้ว สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้กระทำละเมิดได้ แต่อย่างไรก็ตามหากเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ได้กระทำละเมิดนอกหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ บุคคลนั้นก็ต้องรับผิดเป็นส่วนตัว ตาม ป.พ.พ. มาตรา 420 นั้นเอง